

0 4 2 8

A Magyar Hírlap hétfői melléklete
2018. április 28.
Szerkesztette: Petán Péter
Művészeti vezető: Salát Zalán Péter

K é r e g s u g á r

Friedrich Hölderlin: Az élet fele útján

Sárga virággal és vad
rózsákkal rakva csüng le
a part a tóba,
ti nyájas hattyuk
és részegen csóktól
a józan és szent vízbe
mártjátok fejetek.

Jaj nékem, hol kapok én, ha
tél jön, virágokat és hol
napsugarat
és árnyékot a földön?
Falak merednek
szótlan s hidegen a szélben
csörögnek a zászlók.

Fordította: Kosztolányi Dezső

Művész Páholy

„A parasztember régen persze nem dísz tárgyakat készített, hanem a használati tárgyakat díszítette művesen”

A faragott falu

A népi kézműves tárgyaknál is van létjogosultsága a folytonos változásnak, a mai igényekhez igazított megújulásnak, mert fontos, hogy használható alkotások készüljenek – vallja Kékedi László. A Magyar Művészeti Akadémia tagozatvezetője, fafaragó mester, akivel a Múcsarnokban látható népművészeti nemzeti szalon kapcsán beszélgettünk, úgy véli: a kilencvenes évekbeli mélypont után újra reneszánszát éli a népművészet. A Kisgyőr polgármestereként is dolgozó alkotó a helység kézműves táborának társalapítója is. A több mint huszonöt éve működő programnak köszönhetően már százhusz különleges tárgy díszíti a faragott falunak is nevezett települést.

– A legtöbb népi iparművész családi indítatásból kezdett dolgozni, hogyan történt ez önnél?

– Kisgyőrön születtem, a Bükk lábánál, ahol a fa adott alapanyag. A nagyszülők használati tárgyakat (járom, kaszanyél) készítettek, mivel a földek aranykorona érté-

ke itt szinte nulla, abból nem lehet megélni. Az anyai nagyapám műhelyében talált vésővel tizenhárom éves koromban kifaragtam egy fejet, így kezdődött minden. Aztán egy faragószakkörbe kerültem, ahol tizennyolcan voltunk, mára hárman maradtunk, akik még foglalkoznak ezzel. Van, aki hobbiszinten, és van, aki ebből él.

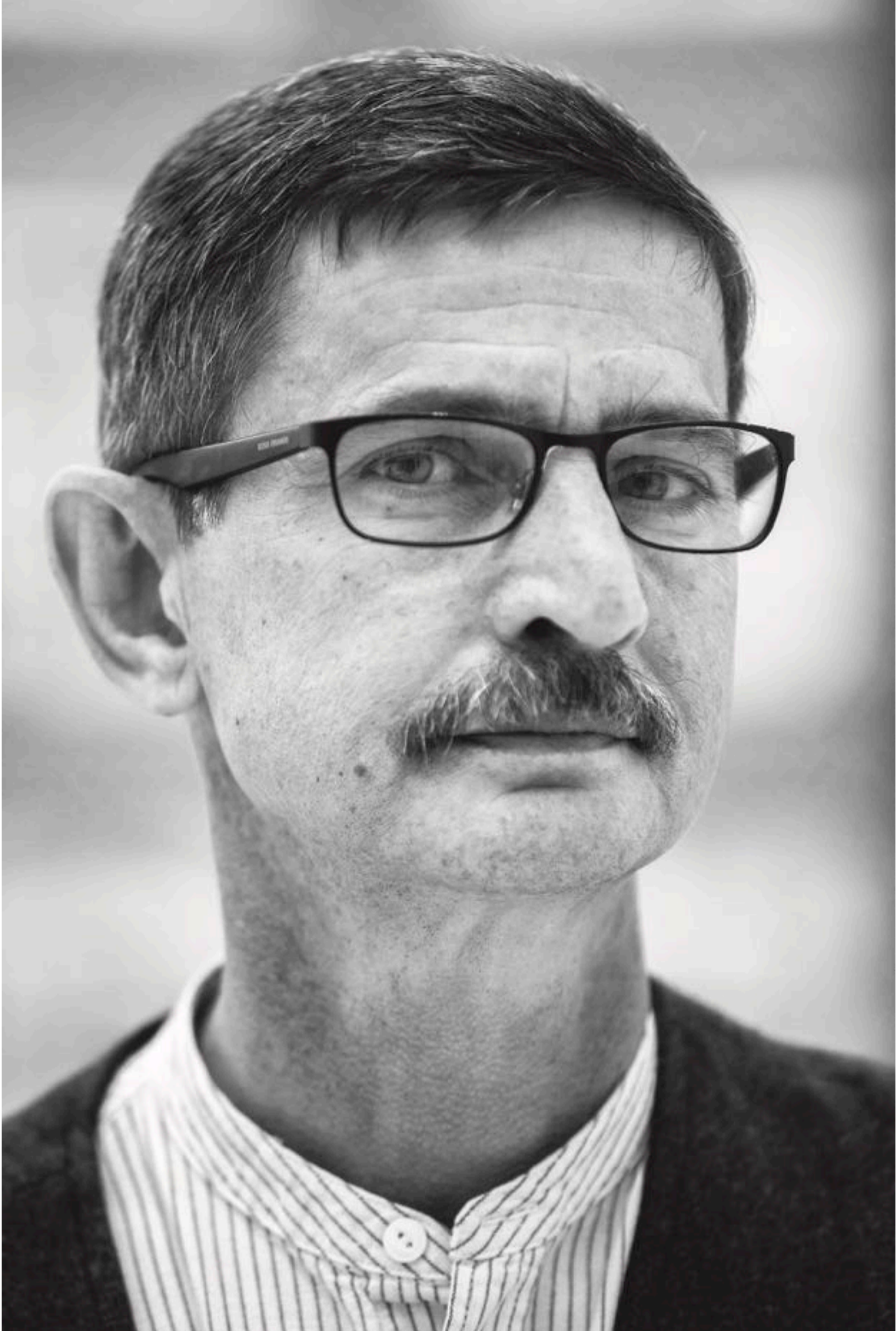
– Szakmunkásképzőben tanult, majd a miskolci közlekedési vállalatnál helyezkedett el, de eközben is folytatta a faragást. Milyen tapasztalatokkal gazdagította ez a kettős élet?

– Hogy gyerekkorában hová vetődik az ember, érdekes dolog... A szüleim mérgesek is voltak, miért megyek én szakmunkásképzőbe, de jó döntésnek bizonyult. Sok olyat tanultam meg ott, amit később hasznosítani tudtam. Szerintem minden gyereknek jót tenne egy fél éves képzés, ahol a kézügyességüket fejlesztenék. Én például, mivel karosszerialakatosnak tanultam, ha létre kell hozni egy szerszámot a munkámhoz, meg tudom csinálni. Miközben az iskolába jár-

tam, a miskolci közlekedési vállalatnál a már említett faragószakkörbe kerültem, amelyet Szegedi Miklós népi iparművész vezetett. A csillebérci, zánkai úttörőtáborok játszótereit együtt készítettük, a muhi emlékpark és a Herman Ottó Emlékpark alkotásait is. Amikor pedig már a vállalatnál dolgoztam szakoktatóként, mindig megvolt, hogy a nyolcórás műszak után faragtam, és történtem a fejemet, mit lehet újítani, hogy ne csak én gyönyörködjem benne, hanem más is. Aztán ezerkilencszázkilencvenháromtól önálló vállalkozóként a fafaragás lett a munkám, használati és köztéri alkotásokat készítek. Felfedeztem magamnak egy különlegességet is, a kéregedényt, amit Jankovics Tamás dunántúli mestertől tanultam ki. Tárolódobozokat kezdtem kéregből készíteni, eleinte a saját gyerekeim játékaiknak, aztán egyre többet, ahogy belejöttem a gyakorlatba.

– Több mint negyedszázada szervezik a szülőfalujában, Kisgyőrön a kézműves tábor. Hogyan látja, milyen utat járt be azóta, és milyen hatása van a kezdeményezésnek?

– Az ötlet ezerkilencszázkilencvenegy körül merült fel, amikor jártuk a világot, hogy legyen egy ilyen tábor. A már említett mestermester, Szegedi Miklós volt az első három évben a vezetője. Minden évben egy-egy nagyobb alkotást hagyunk itt azóta is a „szépteremtő kaláka” eredményeként, mára több mint százhusz található itt, ezért nevezik a településünket faragott falunak. A tábor maga nagyjából tíz család, de mára nyolcvan fő körül szokott lenni a résztvevők száma. Van olyan, akinek a gyerekei kis túlzással a táborban nőttek fel, és van olyan, akinek már az unokái járnak ide. Kisgyőrt nyolcadik éve polgármesterként vezetem, így most már a közfoglalkoztatottak közül is bevonunk többeket. Meg lehet találni mindenkihez az a pluszt és szeretetet, értéket, amit hozzátesznek az alkotómunkához. Érkeznek hozzánk a nádudvari kézművesiskolából és a szolnoki gyermekotthonból is. Mindennek a hozadékát szinte lehetetlen felmérni.

**„Mivel karosszérialakatosnak tanultam, ha létre kell hozni egy szerszámot
a munkához, meg tudom csinálni”**

Fotó: Ficsor Márton

A faragott falu

Folytatás az I. oldalról

Egy gépészmérnök azt mondta egyszer, hogy többet tanult itt, mint az egyetemen. A helyiek pedig annyira befogadták a tábort, hogy idős nénik pogácsával, bácsik flaska borral jönnek mindig. A résztvevők úgy szoktak elmenni, hogy mondogatják, jövőre is visszajövünk.

– *Ahogy említette, faragott falunak nevezik Kisgyórt, a számos alkotás különleges szimbolikával bír, ráadásul rendhagyó módon egész éves betlehemük is van.*

– Az első közösségi munkánk a temetőkapu volt, aztán jött a többi az elmúlt huszoneg évben. A kálváriánk ritkaságszámba megy, a stációkat egy-egy angyal tartja, előttük kerámiatáblán írásos formában is megjelenik az adott jelenet. Az ötméteres keresztben Krisztus alakja látható, hanem életfa-motívum, a két latoré közül a megtért egy feléje hajló tulipán, a másik, aki megtagadta, csak jelzészzerű. Általában itt befejeződnek a kálváriák, de ahogy a bibliában sem áll meg a történet itt, nagypénteknél, úgy mi is folytattuk. A keresztnek mögött a felkelő nap jelenik meg, amely a feltámadást szimbolizálja. Az egész évben álló betlehemünk a falu legmélyebb pontján áll, egy katlanszerű területen, ahogy Krisztus is „mélyről”, egy istállóban jött a világra. Ez az alkotásunk ökumenikus és magyar történelmi jellegű egyszerre. Négytornyú, hazánk legnagyobb keresztény történelmi egyházait jelképezve, de persze ez nem azt akarja mondani, hogy bárkit is ki akarnánk rekeszteni. Mária páloc, József pedig alföldi népviseletben látható, megjelenítettük mások mellett Szent László és IV. Béla királyokat is, a monda szerint utóbbi ugyanis a falunk felé menekült a muhi csata után. Az egyik táborban fejeződött be a díszítése, de előtte több hónappal már elindult a munka rajta. Tavaly, a reformáció évére adtuk át a harangtornyunkat, ez sem szokványos. A négy őselemet jelképező szobor tartja, egy öreg néni a földet, egy legény a tüzet, egy leány a levegőt, egy madarat itató öreg bácsi pedig a vizet szimbolizálja. Vajda László aka-

démikus barátomék öntötték Tiszaeszláron a harangot, amely itt lakik. Az ötvenhatos emlékművünk sem szokványos, általában kopjafát állítanak sokfelé, de valójában azok nem hiteles kopjafák. A miénk ketté van törve és le van láncolva, egy Márai-idézet és lyukas zászló angyallal is van rajta, és sarjadás indul ki belőle, azt szimbolizálva, hogy az ország mindig újjászületett.

– *A hetvenes-nyolcvanas években akár nagyvárosi lakásokban is dísznek vagy mindennapi eszköznek használtak népi alkotásokat, cserépedényeket, tányérokat, parasztbútorokat, szőtteket, terítőket. Úgy látni, hogy ez ma már mintha ritkább volna. Mi lehet az oka ennek?*

– A híres „nomád nemzedék” a hetvenes évektől próbálta újjáéleszteni a népművészetet, a kezdeti fellendülés után szerintem a kilencvenes években került háttérbe, sokad-rangú lett, de nem tudom megítélni, hogy miért. A hetvenes-nyolcvanas években még inkább másolt tárgyak voltak, a zsúri is csak ezt fogadta el, a tizennyolc-tizenkilencedik századi alkotások alapján készületeket. Szerintem ezt nem lett volna szabad így csinálni, de aztán hatalmas fordulat következett, nagyjából a kétezres évektől megújult, szabad kezlet kaptak a mesterek, így az iparművészet felé közelített a népművészet. Akár textíliáról, fazekasságról vagy a faragókról beszélünk, minden tárgyat lehet használni a hétköznapokban, ez nagyon fontos szempont. Ha pedig a mostani élő népművészetet nézem, például a Mücsarnokban a mostani népművészeti nemzeti szalont, merem állítani, hogy bár kis ország a miénk, ebben igazi nagyhatalom vagyunk. Amit ezen a tárlaton összeválogattak, máshol nem volna lehetséges, annyira gazdag és hatalmas kincs. Külföldi kézműves vásárokon is járok, mondjuk egy franciaországi összehasonlíthatatlan a budapesti Mesterségek Ünnepevel, színvonalban, technikai tudásban sokkal jobb a miénk. A táborunkban pedig azt látom, hogy a gyerekek bár azt rajzolják, amit eléjük rakunk, közben

változtatnak is rajta, tehát magukévá teszik a hagyományos motívumkincset, a szépek fejlődik. A kiindulóponthoz visszatérve, talán mostanában újra reneszánszát éli a népművészet az említett mélypont után. Mostanra a számos kézművesiskola hatása érezhetővé vált, miután a mesterek körében előregedés volt. Ezeket az intézményeket fel kellene karolni, a népművészetet felsőfokú oktatásra is emelni, főiskolai szintre például.

– *Nem tenne rosszat a szigorúbb, keretek közé szorított tanítás ennek a műfajnak?*

– Részben valóban kérdéses ez, de praktikus okokból mégiscsak fontos lenne. Mondok egy példát, ott a népzene, sok olyan remek muzsikos van, aki nem taníthat iskolában, mert nincs meg a hivatalos végzettsége. Ez a kézműveseknél még rosszabb lehet, ha egy akár milyen tanári diplomával is rendelkező oktató kevésbé ért magához a népművészethez. További probléma, hogy egy kézművesiskolából kikerülő diák megkapja valamikor ugyan a népművészet ifjú mestere címet, de addig nem taníthat, amíg a népművészet mestere nem lesz, így akár több évtized is kieshet neki, hacsak nincs tanári végzettsége, és nem biztos, hogy hatvan-hetven évesen már tanítani szeretne. Azért is lenne fontos a kézművészet oktatása, mert a kreativitást más tárgyaknál is fejleszti, ezt már vizsgálatok kimutatták, ahogy a zenei képzésnél is tapasztalható ilyen hatás.

– *Ami a népművészetek mostani népszerűségét illeti, főként a viseleteknél látni ezt, magyar alkotók külföldi divathetekeken is nagy sikert aratnak. A használati tárgyaknál vajon miért nincs ilyen?*

– Szerintem azért, mert a ruha könnyebben terjed, a hölgyeknél az alkalmi öltözet látványosabb, fontosabb is, és egy elegáns estélyre is hordhatók a népi motívumokkal díszített viseletek, egyszerűen ebben több a lehetőség, talán még a férfi öltözetnél is. De úgy vélem, például a fazekasság, a késkészítők vagy a faművesek esetében is van potenciál, van egy olyan vásárlói réteg, amely fogékony erre.

Ha végigmegyek egy kézműves vásáron, látható, hogy csodás minőségben és kiváló esztétikai érzékkel készülnek mondjuk a kések vagy az edények. Jól megtalálták például a fazekasok a használhatóság és a hagyományos kialakítás helyes arányát, ez is helytel-közel a ruhákéhoz mérhető népszerűségűnek mondható.

– *Felmerülhet ugyanakkor a hitelesség kérdése, az, hogy a mai igényekre szabott népies eszköz mennyire autentikus még, avagy csupán üres formalitás.*

– Úgy gondolom, hogy a hagyományos eszköz és a mostani környezetben is használható egymás mellett élhet. A parasztember régen persze nem dísz tárgyakat készített, hanem a használati tárgyakat díszítette művesen. A másolásnak is van helye, de ha nincs újítás, akkor meghal az egész. Ahogy a kőbalta megváltozott az évezredek során, úgy a népi használati alkotásoknál is igazolható a folyamatos megújulás. A díszítésben viszont nem látunk nagyon nagy eltéréseket, egyébként ezt sem látom nagy tragédiának. Ha van egy kétszáz éves tárgy, amit ma már nem tudnak használni az emberek, nincs értelme, hogy a polcon porosodjon. Jó példa Fazekas Lajos nádudvari mester dinasztiaja, a fekete kerámiáról híresek már háromszáz éve. Náluk a generációk folytonossága művészi szinten látható, de úgy, hogy egy kicsit mindig a napi igényekhez igazodva változik. Nekem is vannak olyan tárgyai, amelyek kétszáz éves minták alapján készültek, de ma már nem használjuk. Azért készítettem, hogy gyakoroljak, hogy magamnak megmutassam, erre is képes vagyok. Fontosnak tartom, hogy olyan tárgyak vegyenek körül minket, amelyek szolgálnak, szerepet töltenek be a mindennapi életünkben, szeretetet és örömet sugároznak.

Zsiray-Rummer Zoltán

Művész Páholy rovatunk az MMA támogatásával készült

Képirás (85.)

Vadászni veszélyes

Vojnich báró egy indiai dzsungelben az elejtett tigrissel

Forrás: Fortepan

Unalmasnak korántsem nevezhető sport a vadászat. Izgalmas, hiszen az ember soha nem tudhatja, miféle állapot kerül elé, s egyben veszélyes is, hiszen semmiféle biztosíték nincs arra nézve, hogy a puská váratlanul nem mondja föl a szolgálatot. Az alábbi eset az utóbbit példázza, s az ezerkilencszázas években történt Erdélyben. Egy gazdag budapesti posztókereskedő a Máramarosi havasokban bérelt vadászterületet, ahová az őszi idényre rendszeresen meghívta barátait és üzletfeleit. Utóbbiak egyike, egy ugyancsak módos pesti divatház tulajdonosa az előkészületek forgatagában otthon felejtette lőszerkészletét, így csak három puskával érkezett. Mivel vadászbolt, ahol pótolhatták volna a hiányt, nem akadt a közelben, kénytelen volt néhány tucat patront kölcsönkérni a házigazdától, aki természetesen szívesen segített kollégáján.

A vadászat az érkezést követő hajnalban annak rendje és módja szerint megindult. A hajtás bögő szarvasra ment, hiszen a kárpáti bika akkortájt legalább olyan, ugyancsak nehezen megszerezhető becses trófeának számított, mint a medve vagy a hiúz. Mindenki egyéni leg cserkelt, azaz járta a rengeteget, így főhősünk is magában ballagott ki a neki rendelt hegyoldalba. Itt viszonylag hamar rátalált egy bögő bikára, amelyet sikeresen belopott, majd célzásra emelte a fegyverét – ám mikor rágörbítette ujját a ravaszra, durranás helyett

egy halk sistergés volt a felelet. Szemét le sem véve a szarvasról ismételt, s újra elhúzta az elsütő billentyűt – mire egy hatalmas robbanás volt a válasz, mely a cső végével együtt a divatház tulajdonosnak a puskát alulról támasztó bal kézfejét is roncsolta.

A vérző és sokkos állapotban lévő emberre a szomszédos fiatalosban álló és a nagy robajra odasiető házigazda talált rá, s természetesen azonnal a legközelebbi város kórházába szállíttatta a sebesültet. Ám a leg gondosabb orvosi kezelés sem tudta visszaadni a puskacső repeszei által szétszaggatott kézfejét. Persze ez nem csoda, hiszen a plasztikai sebészet akkortájt még gyermekcipőben járt, az igazán csak az első világháborúban kezdett kifejlődni.

Visszatérve a balesethez, a későbbi helyszíni szemle azt a gyanút erősítette, hogy az elsőnek felhasznált lövedék löpóra rossz volt, így annak acélmagja el sem hagyta a csövet. Azaz a vendég olyan puskával akart löni, melyben a második, már jó lövedék előtt ott parkolt egy másik.

A kereskedő felépülése után beperelte a történet gyártóját, aki azzal védekezett, hogy a mag megszorulásaért nem ő, hanem a hanyag vadász volt a felelős, aki rosszul karbantartott, rozsdás csövű flintával akart löni. A bíróság szakértőt rendelt ki, aki alaposan megvizsgálta az annak idején gondosan összegyűjtött maradványokat, ám ennek ellenére sem

tudta megállapítani, mi okozta a balesetet. Végül azt javasolta, hogy a töltenygyár hasonló termékeit nézzék meg, s ha úgy tapasztalják, hogy azok közül sok a selejtes, azaz alullóporozott vagy kissé méreten felüli maggal rendelkező, hozzanak egy, a gyártót elmarasztaló ítéletet. A hajdani iratok szerint közel négyezer, véletlenszerűen kiválasztott lőszer puffogatott el az egyik vadásztársulat népes tagsága a ferencvárosi katonai lőtérre, azaz valahol a mai Ecséri út és a vasúti töltés által határolt részen, ám rossz egy sem akadt közöttük, így a bíróság felmentette a gyártót a vád alól.

A fotón amúgy a dúsgazdag báró Vojnich Oszkár látható, aki jó két évtizeden át szakadatlanul járta a világ dzsungelait és pusztáit. Első nagyobb útjának 1893-ban vágott neki, majd ezt követték az európai, oroszországi, sarkvidéki és óceániai kalandjai. Élete során számos könyvet írt, s ezek többsége korunkban is megállja a helyét, hiszen az átélte izgalmakat kiválóan adta át.

Vojnich Oszkárt – amennyire tudható – vadászútjai során nem érte vadászbaleset – nem úgy a kiváló tollú Széchenyi Zsigmondot. Igaz, neki szerencséje nem a keze, hanem a puská csövének utolsó tíz centiméteres darabja bánta azt, hogy az acélmag a csőben ragadt, és arra ráismételt.

Lázin Miklós András

Válogatás Jókai Mór elbeszéléseiből
„Midőn lélekvesztve a majorba értem, a forroláz rögtön kitört”

A remete hagyománya

(2.)

Örömet szöktem volna, de félttem, hogy les, s ha észreveszi, hogy félek, utánamesik és megragad.

Félóráig ültem ott, s maig is csodálom, hogy e félóra alatt meg nem öszültem. A zápor kioltá a besütő tűzvilágot, s amint fogyott a fény, úgy nőtt iszonyatom. Minden percben azt hittem, hogy fel fog kelni az ember, s mellem ül, megszólít vagy megcsókol. Szerencsémre nagy okai voltak ilyesmit nem tenni, s félóra múlva a fellegek eloszoltak, s én könnyebbült lélekkel láttam a fák tetején ragyogni az alkonyati napsugárt, mely e lak belsejét is türethetőleg megvilágítja.

Ki ne érzette volna azt a vigaszt, mit félelmes éj után a virradó nap fénye nyújt? Egészen megújulva érzem magamat tőle. Künn a madarak elkezdtek énekelni, a friss esőszag becsapott az ajtón, s elverte a dohos penészszagot, mely idebenn úgy fojtá a lélegzetet. Érzem, hogy még nappal van, s e gondolat visszaadta könnyelműségem minden bátorságát.

Házigazdám még mindig ott ült, és hallgatózott. Gondolám: aluszik, s mégsem akartam minden szó nélkül búcsút venni tőle, s oda léptem hozzá, s miután a menedéket szépen megköszöntem neki, megfogtam keblére tett kezét, s meg akartam azt rázni.

Az alak azon percben, melyben hozzáértem, összeomlott – hamuvá lett.

Évtizedek óta kellett ez ismeretlen rejtektanyán meghaláloznia, azóta a szabad légen semmitől nem érintve lassankint elhamvadt, egykori alakját azon percig megtartva, míg porrá omló teteme nem érintették.

E kombinációt csak később értem rá tenni. Ijedten rohantam el onnét ez eset után, s midőn lélekvesztve a majorba értem, a forroláz rögtön kitört, s csak tíz nap múlva jöttem ismét eszméletemhez. Ez egy körülmény nem tartozik ama két hónapi boldogság tényezői közé.

Alighogy fellábadoztam, első gondom volt a rejtett erdei tanyát felkeresni. Higgadtabb ésszel igen természetesen találtam minden körülményt, s félelmem nem vala tőle.

Kérdősködtem a környékben az ember felől, de egyebet sem bírtam kikutatni, mint hogy valaha itt egy vad ember élt, ki senkitől nem kért semmit, senkinek nem adott semmit, ki senkihez nem szólt, senkinek nem felelt, s kiről senki sem tudja, hol vette magát, és hová lett.

Hogy ráakadtam e helyre, tapasztalám, hogy azok, kiknek az esetet elmondtam, megelőztek. A kunyhót szépen kitakarították, ami elvihető volt, elvitték belőle, csupán egy csomag megsárgult, megfoltosult írott papírt hagytak ott egy szegletbe vetve, mit én gondosan felszedtem, s mohón elolvasték. Ez iratok minden szavát szívembe oltottam akkor. Mint pokoli balzsam, úgy esett keserv-éhes

lelkemnek. Ez lett embergyűlöletem katekizmus. Később eszem megtérvén, az egészet a tűzbe dobtam. Most sajnálom. Sok ábrándos bohóság volt benne. Amennyire emlékemben maradt, megpróbálok néhányat közülök kuriózum gyanánt ide feljegyezni.

I.

Fehér arc, sötét szív.

Milyen fehér az ember arca, milyen fekete az ember szíve.

Az ember a természet mostoha gyermeke.

Minden állatnak megadja a föld, mire szüksége van; az embert mezetlenül szüli a világra, mintha mondaná: menj, rabolj, öl, hazudj, ha élni akarsz, mi gondom rád.

Te féregóriás! Ki lelked minden jobb érzésnek börtöne vagy, s mindennek, ami szennyes indulat, rabszolgája.

Kellettél ide, hogy a náladnál kisebb férgek eltaposd, s a föld virágait letépd.

Mit adtál te a természetnek, hogy mindent elvégy tőle?

Királya vagy te a világnak? Az volnál, ha annak, ki mindenedet üldöz, király volna a neve!

Fehér arc, sötét szív.

S te lész-e az, ki, ha a csillagok lehullanak, még élni fogsz?

Kevélység démona! Hiszed, hogy e csillagos mindenség csupán a te gyönyörödre világot, s hogy e ragyogó világegyetem, melyen csupán te vagy a sötét folt, csak azért van megalkotva, hogy téged, kinek élete egy buborék élete, mulattasson?...

Minek hordod oly fennen arcodat?

Végy egy marok port, és gondold rá: hogy e por, melyet most lábaddal tapossz, s mely most olyan sötét, ember volt egykor, olyan, mint te vagy, s ember lesz egykor, olyan, mint te vagy, s gázolni fog rajtad, mint most te gázolsz rajta, büszkén fogja arcát az égnek emelni; királyok lesznek majdan belőle, költők, hadvezérek, kiket a nép félistenekül fog bámulni, s kiket a forduló év nem találand többé...

Minek hordod oly fennen arcodat?

II.

Úr és szolgál. – Az egész világ egymásnak ura és szolgálja. S nincs úr, kinek ura, nincs szolgál, kinek szolgálja ne volna.

A koldus ebet tart, hogy legyen kinek parancsolnia, a fejedelmek hízolgókat tartanak; a jobbágyok fölött uralkodik a föld ura, és minden földesúr meghajtja fejét a király előtt, – és minden király meghajtja fejét a halál előtt...

Ez a beteg, halvány fényű égitest, a hold, rabszolgája a földnek, éjeit világítja, megláncolva forog körüle, és túri, hogy ez idomta-

lan tömeg el-elfogja előle a napvilágot. – A föld rabja a napnak. A nap az Altairnak, ez a Siriusnak, s így a világ végtelen közepéig kereng és engedelmeskedik egyik hatalom a másiknak.

III.

Ha tudhatná az ember: mikor fog meghalni?

Ha tudhatná azt a sötét időt, midőn szemét lehunyja és föl nem nyitja többet, hanem lefekszik örökké tartó álmokat alunni, lelke pedig elbujdosik, mezítelen, vezértelen a hűvös éjszakába, a véghetetlen égbe... Miért nem tudja: hol s mikor? Mint kerülné azt a helyet, hová mégis mennie s hol meghalnia kell! Mint számlálná az éveket, később a napokat, amik még hátravannak, s mint esnék kétségbe, mikor már csak perceket kellene számlálnia...

Több jót, kevesebb rosszat tenne-e akkor? Használna-e jobban a rövidre mért időt? Vagy még tán kevésbé félné a hosszúra mért istenítéletét?...

IV.

Mennyi keserű van az ember életében.

Ha mindazt föl akarná jegyezni, gyermekkorában kezdhetne hozzá, s megöszülne, mégsem érné végét.

Pedig édesége csak négy van a létnek.

Az anya teje, a szerető csókja, a bor lángja és az ellenség vére.

Jut-e még eszedbe az a virágoskert, melynek kőröit is rég szétfűtta a szél? Az a nyájas, bús, könnyező nőarc, mely betegágyadnál éjeket virrasztott át, a megnyugtató kebel, az érzékeny ölelés, a hízolgó hangok? Óh minő messze, minő messze vitte e képeket az idő! Ha jutnak eszedbe, tartogasd meg őket féltett ereklyeként, mert vissza nem jönnek sem ez életben, sem a másvilágon. Még egyszer fogsz anyai keblen pihenni, – a föld kebelében, mikor sírba tesznek. Ki fog akkor édes hízolgóssal reggelenkint felköltöteni?

Anyacsók, anyaölelés...

Hová lesz a szívárvány, ha a nap eltűnik, hová lesz a virág, ha a tavasz elfogy, hová lesz a csillag, ha egéről lefut? Hát a szerelem hová lesz, ha a szív kiégett?... Mit adhat szívednek, mindenható sors, a kínokért, miket fejemre mértél? Egy percet adj vissza, egy pillanatot azon időkből, midőn megtudtam, hogy a paradicsom a szívben van, nem a mennyországban. Kiúztél e paradicsomból, ajtajára állítottad hideg angyalodat. Adj vissza egy érzést azon szenvedélyből, mely egykor kéj miatt örüllté bírt tenni, adj vissza egy csókot azon reszkető ajkáról, miknek érintése velőmet gyújtá meg, ha csak álomban is.

Első szerelem, első és utolsó szerelem.

Mi édesebb a szerelemnél? A bornak pohara. Kábult gyönyöre a mámor hőseinek.

Hosszú önfeledség álma. Szabad járás a tündérországban. Gyönyör, melyhez nem férhet fájdalom. Örültséggel határos örömök. Kergető láz. Búvkorona, mely minden vágyadat azon percben, melyben megkívántad, betölti. Akarsz felejteni? elfelejtessz mindent; akarsz gazdag lenni? tied lesz a világ kerekése; akarsz király lenni? király leszel. Óh, az én lelkemen a bor démonának nincs többé ereje; nincs többé ereje, mióta a vért megköszöntem, s megrészegültem tőle...

Óh a vérszomj irtózatossá, de a vérmámor gyönyöre még irtózatossá.

Mi édesebb a bor kelyhénél? A bosszú pohara. Pohár gőzölgő ellenséggel megtöltve, mit a tajtékozó ajk szilaj átkok kiáltása közt, halálhörgések hangjánál iszik meg, s elolt a szívben egy évtizeden át lobogott gyehennát vele. Hah!...

Nincsen tehát számomra az életnek semmi édesége hátra?... Van, van még egy.

Ez egy utolsó kéj, ez utolsó édeség – a halál perce.

V.

Volt egykor egy férfi, ki egy lányt örülten szeretett.

Elhagyta érte családját, a fénykört, melyben született, s melyet megszokott; elhagyta rangját, leszállt hozzá, hogy vele egyenlő legyen, megosztá vele falatját, s éjt, napot átfáradott, hogy legyen vele mit megosztania. – Viselte a gyalázat pírját homlokán miatta, hordozta a sors balkezét miatta, hordozta az apa átkának és az anya könnyhullatásának terhét miatta, s kiállta érte mindazt, ami az életben és a halálban keserű.

A férfi, ki ily örülten szeretett, én voltam.

Kéz közben esküvénk egymásnak hűséget; egy fájdalom, egy élet, egy halál volt eskünk jelszava. Minden csillag fenn ragyogott az égen, láthatta jól, hallgatott az egész mindenség, hallhatta jól ez esküt.

– Ha lesz egy másvilág, mely egy új hazát ígér, s ennek ajtaja, a koporsófüdél, számodra megnyílik, oda is veled megyek, ott sem hagylak el.

Ezt mondtam én a lánynak.

– Ha lesz egy másvilág, mely szebb hazát, szebb világot ígér a sír után, onnét is eljövök, hogy tied lehessenek.

Ezt mondta a lány nekem.

Van-e hát, van-e élet a síron túl? Elment a lány oda, s én nem mentem vele. Elment, s engemet látogatni nem jár.

Mi nyomot hágy a légben az elbocsátott hang, a villám dörgése s a szenvedő sóhaja, átok és áldás s Istent hívó eskü?

Üres hang az eskü. A lég sem tartja meg, hát még az emberi szív?

Folytatjuk